

นวัตกรรมการกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

Innovative Household Compostable Waste Removal with Community Involvement

in Mae Kao Subdistrict, Sop Prap District, Lampang Province.

สรุขนุช บุญวุฒิ¹ และพิชญญา เพิ่มไทย²

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, juti9505@windowslive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์และสร้างความตระหนักในการคัดแยกขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง โดยการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 6 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 8 หมู่บ้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ชุมชนในตำบลแม่กัวะ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย หมู่ 2 บ้านอ้อ หมู่ 3 บ้านปงกา หมู่ 4 บ้านแม่กัวะ หมู่ 5 บ้านแม่กัวะ หมู่ 7 บ้านแม่กัวะพัฒนา และหมู่ 8 บ้านวังยาวเหนือ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุตั้งแต่ 50 - 60 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพเกษตรกร/ชาวสวน/ชาวไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตั้งแต่ 5,000 – 10,000 บาท มีที่พักที่อยู่อาศัยเป็นบ้านพักอาศัย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 4 - 6 คน ส่วนใหญ่มีความตระหนักและให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะประเภท ขวด พลาสติก กิ่งไม้ ใบไม้แห้งก่อนนำไปทิ้ง และมีการนำขยะอินทรีย์ไปฝังกลบ และทิ้งตามคันไม้ อีกด้วย ด้านความพึงพอใจและการยอมรับในการกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการเลี้ยงไส้เดือนดินอยู่ในระดับมีความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37 คิดเป็นร้อยละ 87.40

คำสำคัญ: นวัตกรรม, ขยะอินทรีย์

ABSTRACT

This research aims to innovate organic household waste disposal through community participation of Mae Kao Subdistrict, Sop Prap District, Lampang Province. The purpose is to campaign and raise awareness about waste separation with community involvement by interview and questionnaires are tools for data 6 villages from 8 villages. Descriptive statistics used for data analysis were percentage Mean and Standard Deviation Communities in Mae Kao Subdistrict, Sop Prap District, Lampang Province consist of Village 2, Ban O, Village 3, Ban Pong Village, Village No. 4, Mae Goa Village, Village No. 5, Mae Goa Village, Moo 7, Mae Goa Pattana House and

Village No. 8, Wang Yao Nuea Village. Mostly female Between the ages of 50 - 60 years old, having a bachelor's degree. There is a farmer / farmer / farmer The average monthly income is between 5,000 - 10,000 baht. There are residential residences. There are 4 - 6 household members. Waste separation is discarded before discarding. There are waste sorting, plastic bottles, twigs, dried leaves and organic waste being buried in landfills. Regarding satisfaction and acceptance of organic waste disposal by raising the earthworm, it was at the high level of satisfaction, with an average of 4.37, representing 87.40%

Keywords: Innovation, Compostable Waste

1. บทนำ

จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษที่ได้ทำการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,782 แห่ง ในปี 2556 พบว่าอัตราการผลิตขยะต่อคนต่อวันในปี 2551 คิดเป็น 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน แต่ในปี 2556 คิดเป็น 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดสำหรับประเทศไทยมีขยะมูลฝอยในปี 2556 รวม 26.77 ล้านตัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นจากปี 2555 จำนวน 2 ล้านตัน และหากคำนวณตามพื้นที่ที่เกิดขยะมูลฝอยจะพบว่าอัตราการเกิดขยะมูลฝอยกิโลกรัมต่อคนต่อวันในเขตเทศบาลนคร คิดเป็น 1.89 เทศบาลเมือง 1.15 เทศบาลตำบล 1.02 เมืองพัทยา 3.90 และองค์กรบริหารส่วนตำบล 0.91 โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดแบบถูกต้องเพียงจำนวน 7.2 ล้านตันหรือคิดเป็นร้อยละ 27 ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องมีจำนวน 6.9 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนตกค้างในพื้นที่จำนวน 7.6 ล้านตัน และปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จำนวน 5.1 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2556) นอกจากนั้นผลการสำรวจยังพบว่าจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศ (Thaipublica, 2561 : online) จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมมากที่สุด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัญหาขยะจึงก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปนเปื้อนมลพิษจากขยะสู่ดิน แหล่งน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค และส่งผลกระทบต่อภาวะโลกร้อนจากก๊าซที่เกิดขึ้นจากกองขยะมูลฝอยปัญหาขยะเป็นปัญหาที่สำคัญที่สร้างผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจต่อประเทศเพิ่มมากขึ้นจนในปี 2557 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการผลักดันให้การจัดการขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาที่เป็นวาระแห่งชาติ และต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรื่องขยะจากที่เคยเน้นการกำจัดทิ้ง มาเป็นเน้นเรื่องการลดการสร้างขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยลดการใช้ (Reduce) นำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมถึงการใช้ประโยชน์การขยะ เพื่อให้เหลือมูลฝอยที่ต้องกำจัดน้อยที่สุด เช่น การทำปุ๋ย การสร้างพลังงานทดแทนในครัวเรือน ฯลฯ

พื้นที่ตำบลแม่แก้ว ตั้งอยู่ในตำบลแม่แก้ว อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปางมีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับตำบลนาแก้ว อำเภอเกาะคา ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลสมัย อำเภอสบปราบ และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลนาข่าง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง การปกครองประกอบด้วย 8

หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,955 คนเป็นชายจำนวน 2,422 คนเป็นหญิงจำนวน 2,523 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,546 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แก้ว, 2561 : online) จากการสัมภาษณ์เบื้องต้น พบว่าตำบลแม่แก้ว เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่พบปัญหาเรื่องขยะมีปริมาณขยะโดยเฉลี่ยประมาณ 3 ตันต่อวัน มีบ่อขยะจำนวน 3 บ่อ ก็ยังไม่เพียงพอต่อขยะที่มีปริมาณที่มาก หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่แก้ว จึงได้มีการจัดทำโครงการขยะแลกไข่ ร่วมใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการคัดแยกขยะที่สามารถขายได้มาแลกไข่ เพื่อลดปริมาณขยะภายในหมู่บ้าน ผลมีเพียงหมู่ที่ 3 บ้านปงกา เพียงหมู่บ้านเดียว ที่โครงการขยะแลกไข่ประสบผลสำเร็จ (เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แก้ว, 2561) ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้การจัดการปัญหาขยะมูลฝอย โดยเฉพาะขยะอาหารหรือขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในครัวเรือนทุกครัวเรือนในพื้นที่ พบปัญหา อันเนื่องมาจากชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และขยะที่เกิดจากเศษอาหารที่มีทุกครัวเรือนยังสามารถนำมาเลี้ยงไส้เดือนดิน เพื่อให้ปริมาณขยะอินทรีย์ในเขตพื้นที่ตำบลแม่แก้ว ของจังหวัดลำปางลดลงและสร้างประโยชน์จากขยะอินทรีย์เหล่านั้นได้อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อรณรงค์และสร้างความตระหนักในการคัดแยกขยะ

3. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรณรงค์และสร้างความตระหนักในการคัดแยกขยะของบ้านแม่แก้ว อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ หมู่บ้านในตำบลแม่แก้วทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ดังนี้คือ หมู่ 1 บ้านวังยาว หมู่ 2 บ้านอ้อ หมู่ 3 บ้านปงกา หมู่ 4 บ้านแม่แก้ว หมู่ 5 บ้านแม่แก้ว หมู่ 6 บ้านปงกาพัฒนา หมู่ 7 บ้านแม่แก้วพัฒนา และหมู่ 8 บ้านวังยาวเหนือ หมู่บ้านละ 15 ครัวเรือน

เครื่องมือวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และแบบสอบถามผสมผสานในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการสร้างและพัฒนาเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการนำเอาเทคนิคต่างๆ มาใช้ประโยชน์มาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามโดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไป ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบคำเดียว ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามด้านความคิดเห็นด้านความพึงพอใจ และการยอมรับในการกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการเลี้ยงไส้เดือนดิน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นการสอบถามด้านข้อเสนอแนะ โดยกำหนดการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 103) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

การตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย โดยการทดสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าใช้ได้ทุกข้อและได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน แล้วนำมาจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ส่วนแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นข้อคำถามด้านสภาพปัญหาและความตระหนักในการคัดแยกขยะ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statics) การหาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย Mean (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation S.D.) ของคำตอบจากแบบสอบถาม

4. ผลการวิจัย

การรณรงค์ให้ความสำคัญและสร้างความตระหนักในการคัดแยกขยะในตำบลแม่แก้ว อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วยหมู่บ้านจำนวน 8 หมู่บ้าน ดังนี้คือ หมู่ 1 บ้านวังยาว หมู่ 2 บ้านอ้อ หมู่ 3 บ้านปงกา หมู่ 4 บ้านแม่แก้ว หมู่ 5 บ้านแม่แก้ว หมู่ 6 บ้านปงกาพัฒนา หมู่ 7 บ้านแม่แก้วพัฒนาและหมู่ 8 บ้านวังยาวเหนือ ผลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 8 หมู่บ้านๆ ละ 15 ครั้วเรือน พบว่าทุกครั้วเรือนให้ความสำคัญและส่วนใหญ่มีการคัดแยกขยะภายในครั้วเรือน โดยการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งให้หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล มาเก็บไปกำจัด ในการคัดแยกขยะภายในครั้วเรือนส่วนใหญ่จะคัดแยกขยะที่สามารถขายได้ เพราะสามารถนำไปแลกไข่ได้ซึ่งเป็นโครงการของ อบต.แม่แก้ว ที่ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะภายในครั้วเรือน ดังนั้นการคัดแยกขยะภายในครั้วเรือนมีทุกครั้วเรือน ของแต่ละหมู่บ้าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยจากแบบสอบถามพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 6 หมู่บ้านจากทั้งหมดจำนวน 8 หมู่บ้าน ดังนี้คือ หมู่ 2 บ้านอ้อ หมู่ 3 บ้านปงกา หมู่ 4 บ้านแม่กัวะ หมู่ 5 บ้านแม่กัวะ หมู่ 7 บ้านแม่กัวะพัฒนาและหมู่ 8 บ้านวังยาวเหนือ จำนวนหมู่บ้านๆ ละ 15 ชุด รวม 120 ชุด มีผู้ตอบแบบสอบถามมาจำนวน 109 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.83 พบข้อมูลมีดังนี้คือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 64 คนคิดเป็นร้อยละ 58.72 มีช่วงอายุตั้งแต่ 50 -60 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 43.12 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 90.83 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร กรรม/ชาวสวน/ชาวนา จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 37.62 อื่นๆ (ระบุ) ไม่มีอาชีพ เป็นแม่บ้านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตั้งแต่ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 71.56 มีที่พักที่อยู่อาศัยเป็นบ้านพักอาศัย จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 92.66 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 81.65 มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 84.40 มีขยะที่คัดแยกประเภท ขวดพลาสติก จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 38.53 อื่นๆ (ระบุ) คือ กิ่งไม้ ใบไม้แห้งมีการนำขยะอินทรีย์ที่คัดแยกไปดำเนินการโดยการฝังกลบ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 44.04 อื่นๆ (ระบุ) ทิ้งตามต้นไม้

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการเลี้ยงไส้เดือนดิน

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจในการกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการเลี้ยงไส้เดือนดิน

ความคิดเห็นความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. มีความชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง และแนะนำขั้นตอนการกำจัดขยะอินทรีย์	4.01	0.75	มาก
2. ขั้นตอนการเลี้ยงไส้เดือนมีความคล่องตัวและไม่ยุ่งยาก	4.20	0.73	มาก
3. วิธีการเลี้ยงไส้เดือนสะดวก ง่าย ไม่ยุ่งยาก	4.71	0.46	มากที่สุด
4. มีความเอาใจใส่ กระตือรือร้น และพร้อมที่จะเลี้ยง	4.17	0.67	มาก
5. มีความรู้ ความสามารถในการ เลี้ยงไส้เดือน	4.13	0.82	มาก
6. การเลี้ยงไส้เดือนช่วยลดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน	4.97	0.40	มากที่สุด
7. มีอุปกรณ์ในการเลี้ยงครบ	4.14	0.70	มาก
8. การให้คำแนะนำการเลี้ยงไส้เดือน	4.52	0.66	มากที่สุด
9. มีคู่มือแนะนำในการเลี้ยง	4.82	0.39	มากที่สุด
10. มีครัวเรือนตัวอย่างในการเลี้ยงให้เห็นผลที่ชัดเจน	4.23	0.69	มาก
รวม	4.37	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความพึงพอใจในการกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการเลี้ยงไส้เดือนดินในภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37 คิดเป็นร้อยละ 87.40 หากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่าความพึงพอใจในการกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการเลี้ยงไส้เดือนดินอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเลี้ยงไส้เดือนช่วยลดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน การมีคู่มือแนะนำในการเลี้ยงวิธีการเลี้ยงไส้เดือนสะดวก ง่าย ไม่ยุ่งยาก และมีการให้คำแนะนำการเลี้ยงไส้เดือน มีค่าเฉลี่ย 4.97 4.82 4.71 4.52 ตามลำดับ

รองลงมามีระดับความพึงพอใจมากสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านมีครัวเรือนตัวอย่างในการเลี้ยงไส้เดือนให้เห็นผลที่ชัดเจน ขั้นตอนการเลี้ยงไส้เดือนมีความคล่องตัวและไม่ยุ่งยาก มีความเอาใจใส่ กระจือร้อนและพร้อมที่จะเลี้ยง มีอุปกรณ์ในการเลี้ยงครบ มีความรู้ ความสามารถในการเลี้ยงไส้เดือน มีความชัดเจนในการอธิบายชี้แจง และแนะนำขั้นตอนการกำจัดขยะอินทรีย์ มีค่าเฉลี่ย 4.23 4.20 4.17 4.14 4.13 และ 4.01 ตามลำดับ

5. การอภิปรายผล

จากการศึกษานวัตกรรมกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลแม่แก้ว อำเภอ สบปราบ จังหวัดลำปาง เพื่อรณรงค์ถึงความสำคัญและสร้างความตระหนักในการคัดแยกขยะ จำนวน 6 หมู่บ้าน ดังนี้คือ หมู่ 1 บ้านวังยาว หมู่ 2 บ้านอ้อ หมู่ 3 บ้านปงกา หมู่ 4 บ้านแม่แก้ว หมู่ 5 บ้านแม่แก้ว หมู่ 6 บ้านปงกาพัฒนา หมู่ 7 บ้านแม่แก้วพัฒนา และหมู่ 8 บ้านวังยาวเหนือ จากทั้งหมด 8 หมู่บ้าน หมู่บ้านๆ ละ 15 ครัวเรือน มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 109 ครัวเรือนในจำนวน 120 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 64 คนคิดเป็นร้อยละ 58.72 มีช่วงอายุตั้งแต่ 50-60 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 43.12 มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ปริญญาตรี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 90.83 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร กรรม/ชาวสวน/ชาวไร่ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 37.62 อื่นๆ (ระบุ) ไม่มีอาชีพ เป็นแม่บ้านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตั้งแต่ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 71.56 มีที่พักที่อยู่อาศัยเป็นบ้านพักอาศัย จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 92.66 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 81.65 มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 84.40 มีขยะที่คัดแยกประเภท ขวด พลาสติก จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 38.53 และมีการแยกประเภท กิ่งไม้ ใบไม้แห้ง อีกด้วย มีการนำขยะอินทรีย์ที่คัดแยกไปดำเนินการโดยการฝังกลบ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 44.04 นอกจากนี้ผลจากการสัมภาษณ์ยังพบว่า ทุกครัวเรือนให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะภายในครัวเรือน ประเภทขวด พลาสติก กระดาษ ขยะอันตราย และขยะที่เกิดจากเศษอาหารก่อนนำไปทิ้งให้หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล มาเก็บไปกำจัด เพราะการแยกขยะที่สามารถขายได้สามารถนำไปแลกไข่ เป็นโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล แม่แก้ว ที่ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนก่อนนำมาทิ้งลงถังขยะ การคัดแยกขยะภายในครัวเรือน สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรวรรษ คงจันทร์ (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วม การคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนพิจารณาจากการแยกการทิ้งขยะตามสีของถังขยะ ส่วนขยะเปียกควรนำไปกำจัด วิธีที่เหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนมีทุกครัวเรือน ของแต่ละหมู่บ้าน

ส่วนการนำขยะอินทรีย์ที่มีในแต่ละครัวเรือน มาเลี้ยงไส้เดือนดิน ชุมชนมีความพึงพอใจและยอมรับในการกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการนำมาเลี้ยงไส้เดือนดิน ซึ่งความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37 คิดเป็นร้อยละ 87.40 ในด้านการเลี้ยงไส้เดือนช่วยลดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน การมีคู่มือแนะนำในการเลี้ยงไส้เดือน วิธีการเลี้ยงไส้เดือนสะดวกง่ายไม่ยุ่งยาก และมีการให้คำแนะนำการเลี้ยงไส้เดือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

กาญจนา คุมาและคณะ (2555) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาส่งเสริมการประกอบอาชีพในชุมชนท้องถิ่นแบบยั่งยืนของกลุ่มสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนทิพย์ช้าง จำกัด ตำบลปลงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน พบว่า การเลี้ยงไส้เดือนเป็นผลพลอยได้เพราะมีการสร้างอาชีพใหม่จากผลผลิตที่ได้จากการใช้ปุ๋ยจากการเลี้ยงไส้เดือนดิน การกำจัดขยะอินทรีย์ที่มีในครัวเรือนด้วยการนำมาเลี้ยงไส้เดือนดิน ชุมชนมีความพอใจมากกว่านำไปฝังกลบ หรือนำไปเลี้ยงไก่ เพราะขยะอินทรีย์ที่มีในแต่ละครัวเรือนหากมีปริมาณสะสมมาก มักส่งกลิ่นเหม็นรบกวน สอดคล้องกับสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร (2563) กล่าวว่ากำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการนำไปเลี้ยงไส้เดือน เพราะไส้เดือนสามารถช่วยย่อยสลายขยะอินทรีย์ได้ภายใน 4 วัน

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษานวัตกรรมกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลแม่แก้ว อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เพื่อรณรงค์ถึงความสำคัญและสร้างความตระหนักในการคัดแยกขยะ จำนวน 6 หมู่บ้าน จำนวน 109 ครัวเรือน จากทั้งหมด 120 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 50 -60 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพเกษตรกร กรรม/ชาวสวน/ชาวไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตั้งแต่ 5,000 – 10,000 บาท ที่พักเป็นบ้าน สมาชิกในครัวเรือน จำนวน 4 - 6 คน ได้ให้ความสำคัญและมีการคัดแยกขยะประเภท ขวด พลาสติก กิ่งไม้ ใบไม้แห้ง และขยะอินทรีย์ โดยขยะที่ถูกคัดแยก หากเป็นขยะที่สามารถขายได้ สามารถนำไปแลกไข่ ตามโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่แก้ว ที่ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนก่อนนำมาทิ้งลงถังขยะ ส่วนขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนทุกครัวเรือน มีวิธีการกำจัดที่แตกต่างกันออกไป บางครัวเรือนนำไปฝังกลบ บางครัวเรือนนำไปเลี้ยงไก่ และเมื่อได้นำขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนมาเลี้ยงไส้เดือนดิน พบว่าชุมชนมีความพึงพอใจและยอมรับในการกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยการเลี้ยงไส้เดือนดิน ซึ่งความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37 คิดเป็นร้อยละ 87.40 การกำจัดขยะอินทรีย์ภายในครัวเรือนเป็นที่ยอมรับจากชุมชนเพราะขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นมักจะส่งกลิ่นเหม็น แต่เมื่อนำขยะอินทรีย์มาเลี้ยงไส้เดือนดิน กลิ่นเหม็นดังกล่าวไม่มี นอกจากนี้ยังได้ผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงไส้เดือนดิน นำไปใช้ประโยชน์ต่อพืชผัก นาข้าว และเป็นปุ๋ยใส่ต้นไม้ เพื่อลดการใช้สารเคมีในการปลูกพืชผักอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แก้วควรมีการส่งเสริม กระตุ้นสร้างความตระหนัก ปลูกฝังจิตสำนึกในการลดปริมาณขยะของชุมชนในรูปแบบต่างๆ ทุกครัวเรือน โดยเฉพาะขยะอินทรีย์ที่มีทุกครัวเรือน เพื่อส่งผลให้ขยะลดลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังทำให้ชุมชนมีการสร้างอาชีพใหม่จากผลผลิตที่ได้จากการนำขยะอินทรีย์มาเพาะเลี้ยงไส้เดือนดินอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2558). คู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กาญจนา กุมาและคณะ. (2555). กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาส่งเสริมการประกอบอาชีพในชุมชนท้องถิ่นแบบยั่งยืนของกลุ่มสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนทิพย์ช้าง จำกัด ตำบลปรางคอก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- จรรยา ปานพรหม. (2554). การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน : เทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การค้นคว้าอิสระ. คณะสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แก้ว. (2561). ผู้ให้สัมภาษณ์. วันที่ 19 ตุลาคม 2561.
- ฉัตรวรรษ คงจันทร์. (2548). การมีส่วนร่วมในการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น
- สถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร. (2563). การผลิตปุ๋ยหมักมูลไส้เดือนดินจากขยะอินทรีย์. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แก้ว. (2561). www.meakuo.go.th . (ออนไลน์). เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2561.
- Thaipublica. www.thaipublica.org/2014/09/thailand-garbage-crisis/ (ออนไลน์). เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2563.